Traditionernas framtid
ICOM KYOTO
25th ICOM General Conference
10

EN ENASTÅENDE DRÄKT
rapporter från konferensen *Lessons Learned*
4-7

Podd-dags!
fyra avsnitt av konserverings-podden släpps lagom till jul!
3

Bevare mig väl
Läs om 2019 års vinnare av Bevare mig väl-priset!
8

Realia

Gratis medlemstidning för dig i NKF-S

nkf s
NORDISKA KONSERVATOR FÖRBUNDET SVERIGE

INNEHÅLL

ANSVARIG UTGIVARE

NKF-S
Nordiska Konservatorförbundet
Svenska Sektionen
IIC-Nordic Group
Box 3071, 103 61 Stockholm

Postgiro: 45 85 09-7

www.nkf-s.se

Realia är NKF-S-medlemmarnas tidskrift och ges ut två gånger om året. Realia startade 1980 som ett nyhetsbrev, och har sedan 2009 publicerats digitalt.

Inget material publicerat i REALIA, text eller bild, får användas i en annan kontext utan skriftligt tillstånd av upphovsmannen.

Det är textförfattarna som står för åsikterna i insändarna. Dessa delas nödvändigtvis inte av Realia-redaktionen eller NKF-S styrelse.

OMSLAGSBILD
Kyoto International Conference Center. Foto: Lena Engquist Sandstedt.

02
REDAKTÖREN HAR ORDET
Carl Brädde inleder numret.

03
PODD-DAGS!
Lagom till jul släpps äntligen det första avsnittet av Sveriges nästa podd om konservering.

04
LESSONS LEARNED: TEXTILE CONSERVATION THEN AND NOW
Pia Christensson rapporterar från konferensen.

06
EN ENASTÅENDE DRÄKT
Lotti Benjaminsson presenterade en poster på konferensens Lessons Learned konferensen.

08
BEVARE MIG VÄL!
Vinnaren av 2019 års Bevare vig väl-pris presenteras.

10
ICOM-KONFERENS I KYOTO
Lena Engquist Sandstedt rapporterar från Kyoto.

14
MOK-NYTT
Redaktören Thea Winther skriver.

15
COLLECTIONS, KNOWLEDGE AND TIME
Anna Stow rapporterar från en workshop på Medical Museion i Köpenhamn.

18
SFT:S STUDIERESA
Svenska Föreningen för Textilkonservering organiserade under hösten en resa till Nederländerna och Belgien.

22
ATT SKAPA ETT KULTURARV
Vivian Smits inervjuas om hennes licentiatuppsats.

24
METAL 2019
Carl Brädde rapporterar från konferensen.

26
KONSERVERINGENS DAG 2019
Elisabeth Geijer skriver om årets aktiviteter.

30
TECHNART 2019
Elin Lundmark och Misa Asp
n

34
ORDFÖRANDEN HAR ORDET
Ordföranden Lisen Tamm skriver.

35
KALENDER
Vad händer inom konserveringsvärlden under 2020?

REDAKTÖREN HAR ORDET

Redaktör Carl Brädde

Formgivning
Elise Andersson

ARTIKLAR
Sänd ditt manus till oss via e-post: nkf.realia@gmail.com

Deadline för insändning av artiklar är **20 maj** och **20 november**.

Text, diagram, bilder och bildtexter skickas var för sig.
Texter skrivs i 12 pkt Times New Roman med enkelt radavstånd.
Omfång: 1-2 A4.
Bilder levereras digitalt i JPG-format.

För annonsering kontakta redaktören via e-post ovan.

Nu i december träffar man en del nya människor på adventsbjudningar och liknande och då blir man ofta tillfrågad vad man jobbar med. När jag talar om att jag är konservator och kanske förklarar lite närmare vad det innebär är den vanligaste reaktionen: ”Åhh - vad spännande det låter”, ibland följt av ett: ”Tänk att få jobba med något sådant!”.

När jag har en stressig period på jobbet – den där behandlingen kanske inte funkade, tidsplaneringen håller inte – då brukar jag försöka minnas det där. Ärligt talat, i hur många andra yrken får man en sådan reaktion? Okej då, jag kan väl tänka mig några stycken, men ändå… Det är i alla fall sant, vårt yrke ÄR spännande, varierande, en utmaning för både hjärna och hand och ofta tillfredsställande helt enkelt – kanske för att det man gör ofta ger tydliga resultat.

I det här numret av Realia finns det ett flertal artiklar från konferenser och workshops som bekräftar bilden av ett internationellt nätverk av duktiga yrkesmänniskor som lägger ner själ och hjärta – och mycket tid – på forskning och utveckling inom vårt fält. Att då och då åka iväg på olika evenemang är, förutom att vara kunskapshöjande, också bra för att vederkvickas professionellt. Själv reste jag till konferensen Metal 2019 i Schweiz i september och kom efter en intensiv vecka tillbaka med en förnyad känsla för och lust till just min specifika materialinriktning. Detsamma gäller säkert alla andra duktiga artikelförfattare i det här numret.

Priset ”Bevare mig väl” är ett annat arrangemang som är tänkt att inspirera aktörer inom kulturarvsområdet och delades ut under Samlingsforum i november. Läs allt om den värdiga vinnaren och den kandidat som, nytt för i år, fick ett hedersomnämnande! Min kära arbetskamrat och kontorskompis Vivian Smits inspirerar också mig med sitt djuplodande arbete om att skapa kulturarv. Hon medverkar här i en intervju med anledning av hennes nyligen avlagda licentiatexamen. Ännu en gång grattis Vivi!

Men nu börjar det lacka mot julledighet för många och då är det viktigt att också minnas något annat: att koppla bort arbetet och bara vara med dem man tycker om på heltid. Det är det bästa sättet att ladda batterierna inför nästa spännande år!

Redaktionen önskar en God Jul och ett Gott Nytt År till alla läsare!
Carl Brädde

Lagom till jul släpps äntligen det första avsnittet av Sveriges nästa podd om konservering. Konserverings-podden kommer i denna första omgång att släppas med fyra avsnitt och hittas där poddar finns.

Podden har producerats av Maria Franzon, konservator vid Nationalmuseum, Alissa Anderson, utredare vid Riksantikvarieämbetet, Nina Olivier, privatpraktiserande målerikonservator och journalisten Teres Hallman med hjälp av medel från Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse.

Maria, Alissa och Teres Hallman ligger sedan tidigare bakom konferenspodden ”Det var en gång” som gjordes i samband med Dokumentationskonferensen på Nationalmuseum 2018 (**https://soundcloud.com/user-84466423/valkommen-till-en-ny-podcast-och-konferens**).

Konserveringspodden kommer att behandla högaktuella och intressanta ämnen som kretsar runt konservering och konservatorsyrket. Personer från olika yrkeskategorier runtom i landet medverkar i intervjuer, aktuella konferenser bevakas och olika arbetsplatser har besökts för att få en inblick i vad som är på gång.

De fokusområden som avsnitten i den första poddsäsongen ägnas åt är: etik, risker och kulturarv, moderna tekniker och kommunikation runt yrkesrollen. Förhoppningen är att Konserveringspodden ska vara en intressant lyssning för alla som är intresserade av konservering och bevarande av kulturarv, samt kanske även kunna locka en bredare publik.

Andra spännande aspekter och vinklingar från konserveringsfältet kommer förhoppningsvis att kunna behandlas i framtida och uppföljande säsonger av Konserveringspodden.

Har du som läser detta förslag på ämnen som du tycker bör lyftas, intressanta projekt, konferenser som bör bevakas eller intressanta personer vars röster bör höras, tipsa gärna poddredaktionen genom att höra av dig till: info@tereshallman.com.

Sist, men inte minst – gå redan nu in och gilla Konserveringspodden på Facebook för att hålla koll på vad som händer.

LESSONS LEARNED: TEXTILE CONSERVATION THEN AND NOW

Vartannat år sedan 1997 har North American Textile Conservation Conference (NATCC) ägt rum någonstans i Nordamerika. Det startade i Ottawa, Kanada, och i år återvände konferensen dit, med det passande temat ”Lessons Learned”. Pia Christensson är en av två svenska deltagare som rapporterar från evenemanget som ägde rum i september.

Även jag är en återvändare till Ottawa då jag gjorde min praktik under utbildningen på Canadian Conservation Institute (CCI) och har rest tillbaka många gånger för att delta i olika konferenser och kurser. Men redan innan konferensen började, erbjöds sex olika workshops om bland annat IPM, digital bildredigering och bandvävning. Jag valde att delta i workshopen ”Under the Spotlight: Lighting Museum Textiles”, som leddes av Jean Tétreault, Eric Hagan och Nancy Binnie, alla conservation scientists på CCI. Efter en introduktion med olika rekommendationer för ljusexponering och UV på museer, var det dags att själv prova på att räkna ut risken för att ett föremål ska blekas under en utställning. CCI har tagit fram en vägledning för hur ljuskänsligt olika färger/pigment är.

Koll på luxtimmarna

Med hjälp av tabellen, acceptabel intervall för omkonservering och det antal lux föremålet utsätts för, kan man räkna ut hur mycket ett föremål borde tåla att belysas. Som exempel använde vi en akvarellmålning i god kondition och satte 50 år som intervall för omkonservering. Då kan akvarellen tåla en miljon luxtimmar i löpet av de 50 åren. När beslutet är taget, så gäller det att hålla koll på hur många luxtimmar föremålet utsätts för vid varje utställning under de närmsta 50 åren. Om den under ett år blir belyst med 730 000 luxtimmar (200 lux, 10 timmar/dag, 365 dagar), så kan den bara tåla ytterligare 270 000 luxtimmar de nästföljande 49 åren.

Som en extra bonus fick kursdeltagarna även en snabbkurs i *microfading*. Det är en metod där man mäter hur mycket en färg bleks. Blekningen utförs direkt på föremålet, men området som bleks är mindre än 0,3 mm, så man kan inte se det med blotta ögat. Utöver de praktiska övningarna, fick kursdeltagarna också många bra verktyg för att kunna uppnå rimliga ljusnivåer på sina arbetsplatser. På min arbetsplats, Arbejdermuseet, har vi långtgående planer för att bygga om de fasta utställningarna och kommer i det arbetet även att byta ut alla armaturer. Jag känner mig nu stärkt för den utmanande rollen att argumentera för rimliga ljusnivåer och ska förhoppningsvis arbeta fram ett journalsystem för hur många luxtimmar våra mest känsliga föremål utsätts för.

Uppskattat om adhesiver

Själva konferensen hölls på Canadian Museum of History, som enligt mig är ett av världens vackraste museum. Totalt var där tjugo föredrag och tio posters. Det var en bred variation av föreläsningar och ur ett mycket personligt perspektiv uppskattade jag verkligen de presentationer som handlade om adhesiver. Jacquelyn Peterson-Grace berättade om lamineringen av det förtyngda silkefodret på en Schiaparelli-kappa. Fodret laminerades med silkecrepelin som hade bestrukits två gånger med 8% Lascaux 303HV:498HV (w/v i vatten), i proportionerna 1:4. Det är alltid lite speciellt att laminera en dräkt, då man riskerar att mista en del av det naturliga fallet. Det var också svårt att avgöra lamineringens

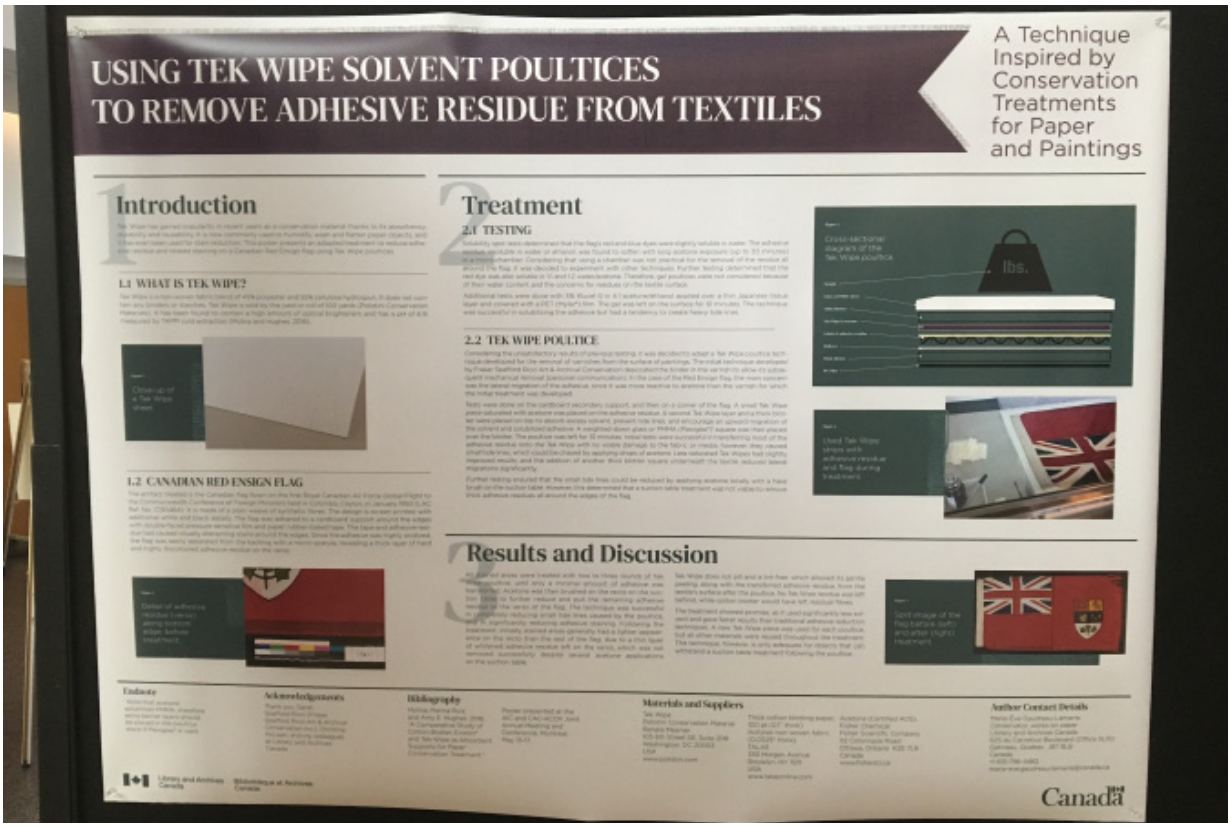

Till vänster – CCI rekommenderar Elsec 765 till att mäta både lux och UV. **Till höger** – Marie-Éve Gaudreau-Lamarres poster om Tek Wipe. Foto: Pia Christensson.

påverkan på fallet utifrån bilderna. Man fick verkligen lust att åka till Philadelphia Museum of Art för att se resultatet live.

Joanne Hacket på V&A presenterade den undersökning som gjorts på användandet av adhesiver i främst Storbritannien. Det blev en historisk exposé och som på så många andra konserveringsateljéer använder man idag alltmer sällan adhesiver vid konservering av textil. En fullständig rapport av undersökningen kommer att publiceras i Studies in Conservation. Väljer man att utföra en laminering är det inte alltid en reversibel konserveringsmetod. Emma Schmitt hade dock lyckats avlägsna en okänd adhesiv med 1:1 etanol/vatten på en thanka (buddistisk målning på textil, *red. anm.*). Marie-Éve Gaudreau-Lamarre lyckades också ta bort gammal adhesiv på en flagga med hjälp av Tek Wipe som fuktats med aceton. Denna metod kändes som mer användbar och lättare att kontrollera än att använda t.ex. gellan gum.

Aktiva besökare

Utöver presentationerna om adhesiver, var där ytterligare några som väckte extra stort intresse hos mig. Många museer, däribland Arbejdermuseet, har en tendens att vilja aktivera besökarna mer fysiskt och låta dem komma helt nära föremålen. Hur löser man det ur en konservators synvinkel? Jose Milne på Parks Canada, arbetar med att levandegöra interiörer, men utifrån ett konservatorsperspektiv.

En riskbedömning görs inför varje aktivitet angående brand, stöld, föremål som kan gå sönder, temperatur, luftfuktighet, risk för insekter, säkerhet för besökare och guider samt om det ska förekomma dryck och mat. Hennes generella rekommendationer är att begränsa antalet besökare i varje grupp och även arrangera aktiviteter utanför byggnaderna. Om där ska förekomma mat och dryck, så ska det ske i slutet av rundvisningen och/eller utomhus.

Tess Fredette berättade om processen med att återskapa en silketapet på the Isabella Stewart Gardner Museum. Man hade valt att få uppvävt nytt tyg som skulle ersätta sidentapeterna som var starkt nedbrutna. Innan man satte upp tapeten igen, så fodrade man väggarna med Velos II som är en flamsäker textil från Trevira. Man undrar lite hur den flamskyddade textilen kommer att påverka sidentapeten över tid. Då huset är konstruerat så att alla rum är genomgångsrum, var man tvungen att utföra arbetet med besökare som gick igenom rummet. Detta bidrog både till att arbetsutrymmet blev litet och att de hela tiden fick avbryta sitt arbete för att svara på besökarnas frågor.

I allt var det en fantastiskt välorganiserad konferens och jag vill passa på att tacka Tru Vue och Estrid Ericsons stiftelse, som gjorde resan möjlig. Vi ses i Nashville 2021!

Pia Christensson
Arbejdermuseet

EN ENASTÅENDE DRÄKT OCH KONSERVERINGENS UTVECKLING

På Hallands kulturhistoriska museum i Varberg vilar sedan länge Bockstensmannen och hans unikt bevarade dräkt från 1300-talet. Lotti Benjaminsson fick tillfälle att presentera en poster om åtgärder kring textilierna - från upptäckten på 30-talet fram tills idag.

Utsikt mot parlamentet från trappan till The Canadian Museum of History. Foto: Lotti Benjaminsson.

Tack vare stipendium från Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse, har jag fått möjlighet att delta i NATCC konferens ”Lessons Learned - Textile Conservation Then and Now”. Jag blev färdig med min utbildning till textilkonservator 1990 och har inte deltagit i särskilt många större konferenser, vilket väl kan bero på osäkerhet i större sammanhang. Det har lockat att kunna ta del av nya rön och knyta kontakt med kollegor i andra delar av världen, men känts lite övermäktigt för mig att ta det steget. På min arbetsplats har det alltid uppmuntrats att åka på konferenser, men samtidigt har det varit ett krav att också bidra med en artikel eller poster.

Bockstensfyndet

Jag har nu deltagit i min första konferens arrangerad av NATCC. Min kära kollega Rebecka Karlsdotter triggade mig och hjälpte mig med materialet till en poster. Hon tyckte temat på konferensen var lämpligt och postern fick titeln; “Life after Death: Can the Remarkable find of a Medieval man and his clothing in the Bocksten Peat bog Illustrate the History and the Future of Textile Conservation?”

Postern presenterar det arbete som gjorts kring Bockstensfyndet, allt sedan det hittades i en mosse utanför Varberg 1936. Mannens kläder är den mest kompletta dräkt från 1300-talet som hittills hittats i Europa. Efter konservering av både dräktdelar och kroppsdelar gjordes en permanent utställning på museet i Varberg, Hallands kulturhistoriska museum. Nästan 40 år senare genomgick textilierna en ny konservering och en ny permanent utställning gjordes på museet. Preventivt arbete i form av årlig skadebesiktning av textilierna, arbeten med fokus på att motverka skadeinsekter och regelbunden rengöring av montern är de arbetsuppgifter som är mina sedan drygt tio år tillbaka genom ett skötselavtal med SVK.

I Kanada

Konferensen hölls i Ottawa på ”The Canadian Museum of History”, en modern byggnad ritad av den kanadensiska arkitekten Douglas Cardinal som stod klar 1989. Värdmuseet fungerade mycket bra för detta arrangemang där ca 130 personer deltog från elva länder, till största delen från Kanada och USA. Museet har permanenta utställningar som handlar

Möte med Jennifer Poulin, Conservation Scientist, Canadian Conservation Istitute. Foto: Pia Christensson.

om Kanadas 20 000-åriga mänskliga historia och som visas i salarna ”The Grand Hall”, ”The First Peoples Hall” och ”The Canadian History Hall”. Museet är en viktig forskningsinstitution med historiker, arkeologer, etnologer samt etnografer. Konferensen inleddes med kurser som hölls måndag t.o.m. onsdag. Många av kurserna hölls på CCI (Canadian Conservation Insitute); Integrated Pest Management, ljus i museer, studiofotografering och tillverkning av dräktdockor av buckram (styvt tyg, *red. anm.*).

Även några kurser med hantverksinriktning hölls på The Canadian Museum of History; tuftningsteknik med renhår och brickbandsvävning. I konferensdagarna ingick även studiebesök på Canadian Conservation Institute, som ligger i utkanten av Ottawa. CCI är del av Department of Canadian Heritage, som är motsvarigheten till det svenska Riksantikvarieämbetet.

Intressanta föredrag

En välkomstreception hölls på konstmuseet ”National Gallery of Canada” på onsdagskvällen. På konstmuseet visas dels nutida och äldre tiders kanadensisk konst samt även en stor samling av europeisk konsthistoria. Under konferensen som varade torsdag och fredag hölls tjugo anföranden och tio postrar presenterades. Konferensen var mycket välorganiserad och anföranden och postrar höll genomgående hög standard. Några av föredragen fann jag särskilt intressanta (titlar i fri översättning):

- Maorivävning: Den digitala rekonstruktionen av en Piupiu vid Reiss Engelhorn-museet i Mannheim, Tyskland.
- Imålning av äldre kompletterade vävda partier: En otraditionell metod för att återställa intrycket.
- Omklädsel av Rafaelrummets väggar i Isabella Stewarts Trädgårdsmuseum.
- Allt gammalt är nytt igen: vetenskapen avslöjar falskt marockanskt broderi.
- Alternativa metoder för våtrengöring av knutna mattor.
- Lärdomar från gångna tiders tvätterskor: Analys av historiska ytor och rengöringsrester.
- Lärdomar på den långa vägen: Observationer och insikter om utvecklingen av privat verksamhet från trettio år i en textil konserveringsateljé.

Under konferensveckan ordnades även en pubkväll på stan och konferensen avslutades med en reception på The Canadian Museum of History. Allt var välordnat och alla var så trevliga och lättillgängliga att prata med. Jag fick kontakter som kommer att bli värdefulla för framtiden. Jag vill varmt rekommendera mina textilkonservatorskollegor i Norden att åka på NATCC:s konferenser framöver. Nästa NATCC-konferens är planerad att hållas i Nashville 2021. Tack till Bothéns stiftelse som gett mig ekonomiska bidrag, men även till Rebecka Karlsdotter som hjälpt mig med texter och att ta steget att våga åka till Kanada själv.

Lotti Benjaminsson
Studio Västsvensk Konservering

MONIKA ÅKERLUND TILLDELAS BEVARE MIG VÄL-PRISET 2019!

Den 21 november var det dags för utdelning av Bevare mig väl 2019. Som värd för utdelningen stod Samlingsforum som i år hölls på Sörmlands museum i Nyköping. Arbetsgruppen bakom priset avslöjade under stora ovationer en vinnare och dessutom en mottagare av ett hedersomnämnande.

På kvällen, konferensens första dag, dukades det upp en härlig vegetarisk buffé och när alla satt sig till bords var det dags för Christian Stadius, Hanna Lundin, Jan Blåberg, Jennie Arvidsson och Lotta Möller, arbetsgruppen bakom Bevare mig väl-priset, att beträda scenen.

Priset presenterades, en summa om 15 000 kr möjliggjord av de två sponsorerna Bruynzeel Storage System och MTAB Fine Art Logistics, ett diplom och inte minst prispokalen: konservöppnaren Röda Clara. Det avslöjades också att det i år inte bara skulle utses en vinnare, utan att det även skulle göras ett hedersomnämnande. Spänningen i salen steg ytterligare och årets prisutdelare, Sörmlands museums chef Karin Lindvall, kom upp på scen.

Av årets fyra fantastiska nominerade, Ralph Edenheim, Möbeldesignmuseum, Monika Åkerlund och Stockholms Kooperativa Bostadsförening (SKB), tilldelades SKB juryns hedersomnämnande för insatsen att bevara mosaiken som hittades under rivningen av kvarteret Basaren i Stockholm. Fastighetsutvecklingschef Johan Jarding från SKB var på plats i salen och kunde motta diplomet och inte minst äran.

Därefter läste Karin Lindvall, efter applåder och hurrarop, motiveringen till årets vinnare av Bevare mig väl. Monika Åkerlund tilldelades priset för sin ovärderliga kunskapsspridning kring skadedjur och skadedjursbekämpning. Då Monika inte kunde närvara tog Ingela Chef Holmberg emot priset, öppnade den specialgjorda transportlådan till Röda Claran och framförde en hälsning från Monika.

Vi i arbetsgruppen Bevare mig väl vill passa på att tacka Riksantikvarieämbetet, Sörmlands museum, Karin Lindvall och inte minst huvudsponsorn Bruynzeel Storage Systems och medsponsorn MTAB Fine Art Logistics för detta år, vi är så glada och nöjda med årets prisutdelning.

Motivering vinnare Monika Åkerlund

*Bevare mig väl 2019 tilldelas **Monika Åkerlund**. Hon får priset för att i sin långa yrkesgärning ha arbetat med stort engagemang för att finna ny och sprida befintlig kunskap om skadedjur och bekämpningen av dessa. Hennes arbete har varit ovärderligt för att rädda föremål och samlingar från att förstöras av insekter.*

Monika är utbildad biolog och entomolog och var fram till sin pensionering verksam i drygt 30 år vid Naturhistoriska Riksmuseet. Merparten av de åren kom hon att arbeta med skadedjursproblematik inom museer, arkiv och bibliotek, inte minst genom arbetsgruppen PRE-MAL. PRE-MAL startades 1984 av Monika och dåvarande professorn vid Naturhistoriska Riksmuseet, Arnold Stenmark. Gruppen bemannades

tvärvetenskapligt från olika institutioner med kompetenser inom såväl entomologi som konservering och yrkesmedicin. PRE-MALS arbete kom att omfatta forskning, utbildning, konsultverksamhet och information om skadedjursbekämpning. 2005 belönades gruppen med Europa Nostra-priset för ”Hängivet arbete för kulturarvets bevarande”, mycket tack vare Monikas insatser. PRE-MAL är fortfarande aktivt och har idag Riksantikvarieämbetet som huvudman.

Utöver det viktiga arbetet med PRE-MAL har Monika bedrivit egen forskning kring skadedjur. Dels kring olika giftfria bekämpningsmetoder, dels om den bruna pälsängern och dess utbredning och skadeverkan beroende av klimatförändringar. Hon har skrivit mängder av artiklar och flera böcker om skadedjur och hälsorisker. Bland böckerna kan nämnas två ”måsten” i bokhyllan på varje museum: ”Ängrar finns dom?” och ”Från silverfisk till hälsorisk”. Dessa publikationer har kommit att bli standardverk inom bevarandesektorn och är de enda i sitt slag på svenska.

Lusten att förmedla kunskap har kännetecknat hela Monikas yrkeskarriär. Hon har bedrivit ett aktivt nätverkande, anordnat konferenser, symposier och workshops och Monikas gärning lever i hög grad vidare. Senast i våras hölls i Stockholm konferensen ”Integrated Pest Management for Cultural Heritage”, IPM 2019, med internationella experter och stort antal deltagande. Monikas arbete har också lagt grunden till de mycket populära kurserna i att bli IPM-koordinator.

Utan Monikas engagemang, professionalism och glädje i att förmedla sin kunskap och beforska skadedjursfältet vet vi inte hur mycket av det svenska kulturarvet som skulle gått förlorat.

PRE-MAL har haft en avgörande betydelse för att höja kunskapsnivån och medvetenheten inom området. Att nätverket fortfarande finns och utvecklas beror till stor del på Monikas insatser, intresse och driv. Monika Åkerlunds samlade gärning har varit av enastående stor betydelse för bevarandet av vårt gemensamma kulturarv och för detta tilldelas hon Bevare mig väl 2019.

Motivering hedersomnämnande SKB

*Bevare mig väl hedersomnämnande tilldelas **Stockholms Kooperativa Bostadsförening, SKB**, för deras insats med bevarandet av glasmosaiken i Basaren.*

Under arbetet med att riva 30-talslängan Basaren på Kungsholmen i Stockholm 2015 upptäcktes två glasmosaiker bakom en provisorisk vägg. SKB som skulle bygga ett bostadshus på platsen kontaktade Stockholms Stadsmuseum för dokumentation av fyndet. Frågan lyftes om att bevara mosaikerna och i samma veva skrevs en artikel om fyndet i Dagens Nyheter. Snabbt fattade SKB beslutet att låta plocka ner den figurativa mosaiken och ritade in mosaiken i en av entréerna och SKB anlitade Stockholms Målerikonservering för konservering och restaurering av bilden. Efter mycket arbete kunde mosaiken i september 2018 invigas på väggen i det nya huset.

Så kunde en del från den gamla byggnaden leva vidare, komma till glädje och skapa en anknytning till platsen samt dess historia. Vi vill lyfta och premiera projektet, där lyhördhet från professionell expertis och allmänhet ledde till ett föredömligt agerande vid den oväntade upptäckten. Vi hoppas att detta ska kunna inspirera andra till liknande åtgärder.

Lotta Möller,
Arbetsgruppen Bevare mig väl

ICOM-KONFERENS I KYOTO

TRADITIONERNAS FRAMTID

Sedan 1948 har ICOM vart tredje år samlat det internationella museisamfundet runt olika teman av betydande intresse för att främja kulturellt utbyte och internationell samverkan. 25th ICOM General Conference hölls i Kyoto den 1-7 september 2019 i The International Conference Center (Kyoto ICC) vid Takara-ga-ike Pond Parc i Kyotos norra utkanter. Textilkonservator Lena Engquist Sandstedt deltog.

Tack vare beviljade medel från Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse gavs mig möjligheten att deltaga i ”25th ICOM General Conference” i Kyoto. Konferensen slog alla rekord med drygt 4500 deltagare från 120 länder och från olika museidiscipliner som samlats för att deltaga i debatter, rundabords-samtal, paneldiskussioner, nätverkande och andra kulturella aktiviteter. Samtidigt pågick en internationell museimässa där leverantörer och museer visade sina senaste projekt och produkter.Titeln på årets konferens var ”Museums as Cultural Hubs: The Future of Traditions”. Tre konferensteman löpte som en röd tråd under veckan; hållbarhet, behovet av en ny museidefinition och katastrofberedskap.

Räddningsaktioner gav intryck

Konferensens öppningsceremoni hölls i ”The Main Hall” där delegaterna hälsades välkomna av ICOM:s ordförande Suay Aksoy och Johei Sasaki, chef för Kyoto National Museum och ordförande i ICOM Kyoto:s organisationskommitté.

Förmiddagarna under de tre första dagarna ägnades helt åt *plenary sessions* på temana “Curating Sustainable Futures Trough Museums”, “The Museum Definition: The Backbone of ICOM” och ”Museums in Times of Disaster: Be prepared, respond effectively and preserve cultural heritage” samt paneldiskussioner. Tre *keynote* speakers, den japanske arkitekten Kengo Kuma, den brasilianske fotografen Sebasião Salgado och den kinesiske konstnären Cai Guo-Qiang, hade till uppdrag att slå an tonen för dagens samtal. Speciellt en panel gjorde starkt intryck med sina bildspel över olika räddningsaktioner, bl.a. efter orkanen Marias framfart på Puerto Rico 2017 och eldsvådan i Museu Nacional i Rio de Janeiro 2018.

Under eftermiddagarna gavs de olika internationella kommittéernas konferenser. Som medlem i ICOM-CC, ICOM Costume och ICOM-AM ägnades var sin eftermiddag åt de olika kommittéerna vars föredrag alla höll sig till konferensens övergripande teman.

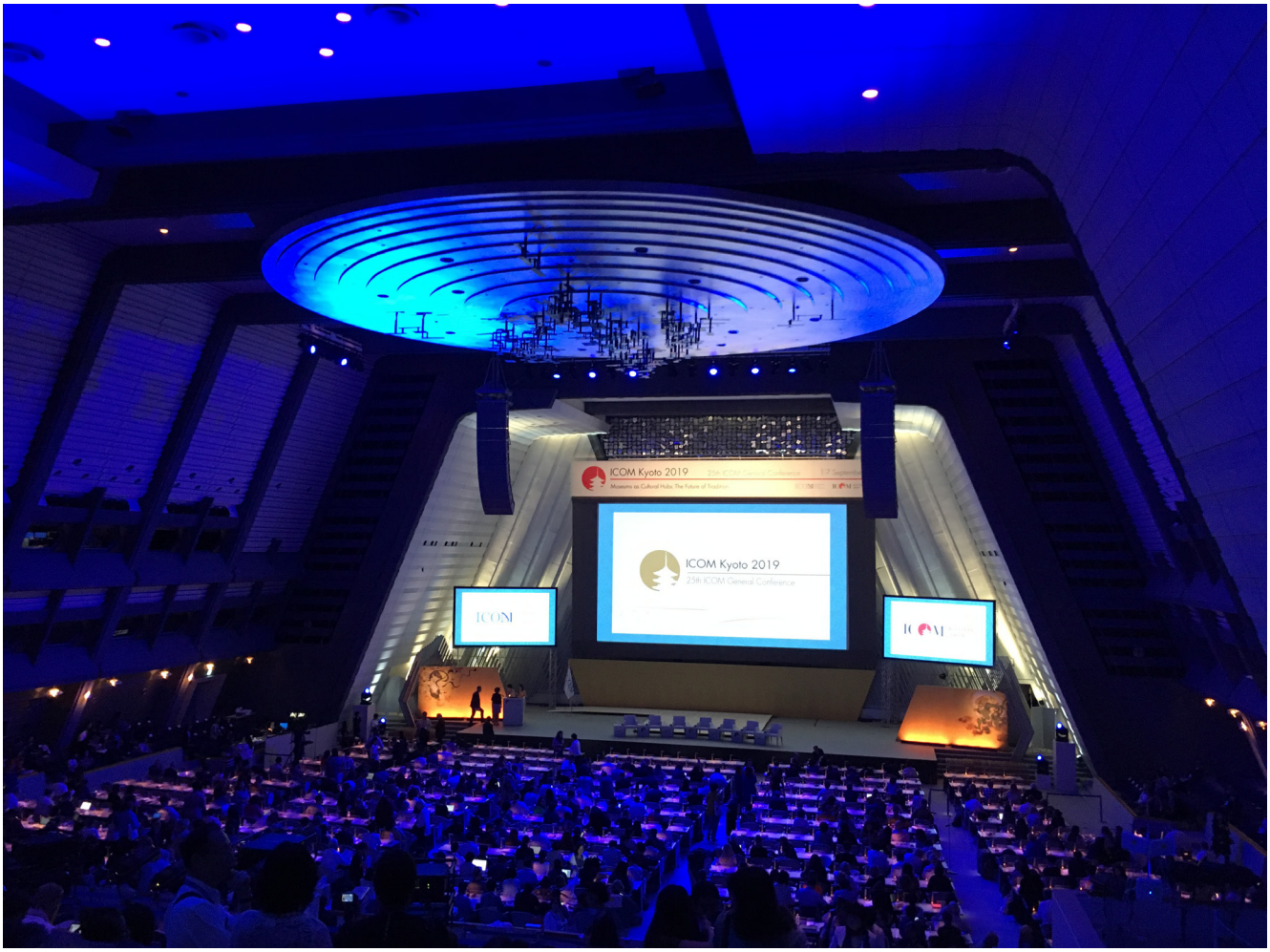

Öppningsceremoni i The Main Hall. Foto: Lena Engquist Sandstedt.

Blomstrande bingata

Några av de föredrag som utmärkte sig speciellt var Lee Talbots (intendent vid George Washington University Museum and Textile Museum, Washington D.C. (TM)) som redogjorde i "Pursuing Partnerships In Planning Exhibitions Of East Asian Costume At An American Museum" för tre olika samarbetsprojekt mellan TM och länder i Asien, bl.a. med den japanska sydliga ön Okinawas prefekturella administration vilket ledde till utställningen "Bingata Only in Okinawa".

Bingata är en unik okinawisk tygtrycksmetod där en reservageteknik med rispasta används både på bomull och på siden. Metoden har under århundraden praktiserats på ön och hantverket har gått i arv i generationer inom de okinawiska familjerna. Efter en nedgång efter andra världskriget blomstrar nu hantverket på nytt. Föredraget inspirerade till ett studiebesök veckan därpå i Gusuku Bingata Dying Studio (https://www.facebook.com/gusukubingata.okinawa/) utanför staden Naha på Okinawa, nära det gamla kungariket Ryūkyūs palats Shuri-jo, det palats som några veckor senare blev en världsnyhet då det brann ned till grunden.

Kläder och social struktur

Väldigt givande var Jesper Stub Johnsens (Nationalmuseet, Köpenhamn (NMD)) "New Storage facility in Denmark". Genom ett minutiöst förberedelsearbete under flera år kunde NMD flytta in i sina nya lokaler 2015. Då de gamla magasinsutrymmena inte längre höll standarden planerades ett nytt 12 000 m^2 stort magasin. Redan 2010 hade NMD reviderat sin klimatkontrollstrategi för museets samlingar så att den i framtiden skulle återspegla en balans mellan önskat inomhusklimat i magasinet och de resurser som krävdes för att uppnå detta. I alla aspekter skulle hållbarhet och lågenergikonstruktion genomsyra planeringen. De strategiska målen var att alla NMD:s föremål skulle förvaras under rätta klimatbetingelser för att på bästa sätt förhindra nedbrytningen. Energikonsumtionen för att uppnå detta skulle minimeras så mycket som möjligt. Magasinsklimatet skulle övervakas genom proaktiva kontroller.

Anna Silwerulvs (forskningsassistent vid Vasamuseet) presentation "Common People's Clothing in a Military Context: unique finds from the early 17th century Swedish warship

Museimässan på 25th ICOM General Conference. Foto: Lena Engquist Sandstedt.

Konferenslunch. Foto: Lena Engquist Sandstedt.

Vasa" var en intressant redogörelse över det rika textila fyndmaterial (drygt 5600 fragment) som hittats i Vasaskeppet. Under tidigt 1600-tal bar soldaterna sin vardagsklädsel även i krig och då få vardagsplagg finns bevarade och sällan har avbildats på bataljmålningar eller omnämnts i historiska källor är lite känt om klädseln. Då svenska flottan rekryterade bondpojkar och fiskarpojkar längs de svenska och finska kusterna kan fyndet knytas till den tidens användarsammanhang och därmed ge en bild av de sociala strukturerna i det militära såväl som i det civila samfundet.

Japans sidenväg

Ett besök vid Nishijin Textile Center (http://nishijin.or.jp/eng/nishijin_textile_center) beläget i Nishijin District i Kyotos gamla vävdistrikt och besök vid Suzuki Research Institute of Ancient Textiles (https://www.facebook.com/jidaigire/) ingick likaså under veckan. Några av de sociala evenemang som erbjöds var en öppningsmottagning i Kyoto ICC:s banketthall och park med dansande geishor och spektakulärt fyrverkeri, en kvällsmottagning i det nyligen restaurerade Nijō-jo (palats), en klassisk Nohföreställning i Kanze Noh Theater samt ett avslutningsfirande vid Kyoto National Museum där en visning av utställningen Masterworks of the Kyoto National Museum: Temple and Shrine Treasures, producerad med anledning av ICOM-konferensen, gavs.

En dagsexkursion till Tangoregionen och San'in Kaigan Coastal Geo Park gjordes sista konferensdagen. Som en del av Japans "sidenväg" har Tangoregionen blomstrat med sin produktion av chirimen (sidencrepe) från Edo- och Showaperioderna (1603-1989). Turen avslutades i San' in Kaigan Coastal Geo Park vid Japanska havet.

Överlag var konferensen mycket välorganiserad trots ett stort deltagande. Logistiken fungerade förvånansvärt väl. De flesta föredragen knöt väl an till det övergripande

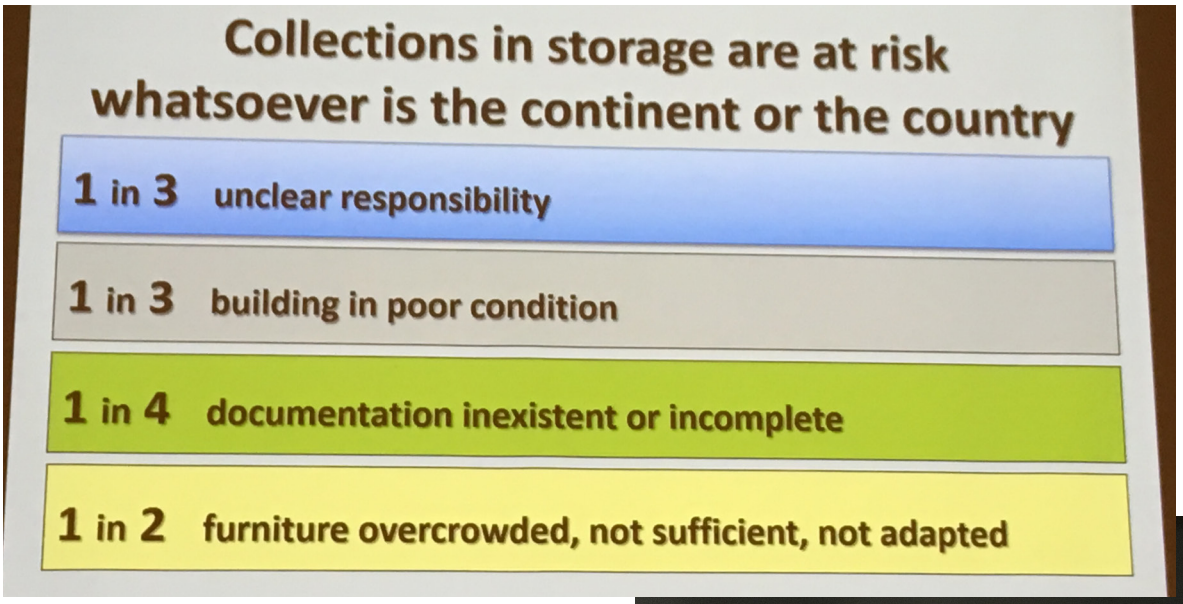

ICOM-CC, ICAMT & ICMS: Storage of Collections - Prepare for the Future. Foto: Lena Engquist Sandstedt.

Två geishor tittar på fyrverkerier under öppningsmottagningen. Foto: Lena Engquist Sandstedt.

konferenstemat med många intressanta infallsvinklar framför allt i de olika internationella kommittéerna. Hållbarhet och miljötänkande verkar ha nått museivärlden för att stanna för gott. ICOM:s generella konferenser har visserligen inte samma tydliga ämnesinriktning som t.ex. ICOM-CC:s eller IIC:s utan är just mer allmänna. Det stora värdet ligger i att olika professioner möts och att en större förståelse dem emellan skapas.

Lena Engquist Sandstedt
Textilkonservator, Armémuseum

MoK
MEDDELELSER OM KONSERVERING

MOK-NYTT

NKF bildades 1950 och MoK (tidigare Meddelelser om Konservering) har sedan 1960 blivit utgiven som en samnordisk tidskrift. Under 2019 har viss förändring skett och fokus för MoK är nu mer renodlat inriktat på artiklar. Notiser och konserveringsnytt ingår inte längre då det redan finns forum som Realia och motsvarande i övriga nordiska länder som täcker detta.

För 2020 är det tänkt att det ska bli ett temanummer med anknytning till NKF:s symposium ”Analysis and imaging techniques in the conservation of art, cultural and natural heritage” som ägde rum i Köpenhamn under hösten 2019. Har ni något projekt ni vill skriva om som anknyter till det temat lämna gärna ett bidrag. Deadline är **1 februari**, alltså en månad tidigare än vanligt.

Annat som skett är att Riktlinjer för författare (Guidelines for Authors), Omfattning och inriktning (Aims and scope) (https://mok.scholasticahq.com/for-authors) och Riktlinjer för review-processen har uppdaterats. Sedan 2016 sköts hanteringen av utgivningen med verktyget Scholastica som avsevärt förenklat processen samt bidrar med utvecklingsmöjligheter.

Numret för 2019 har blivit försenat men är på gång och bör nå er under januari.

MoK är alltså NKF:s facktidskrift med fackgranskade artiklar (*peer-reviewed*). MoK innehåller artiklar om vård och konservering av konst och kulturhistoriska föremål samt om materialanalys, dokumentationsmetodik och metodutveckling av relevans för konserverings- och bevarandefrågor. Faktagranskade artiklar registreras i AATA (Abstracts for International Conservation Literature) och den listas i danska utbildningsministeriets bibliografiska forskningsindikator: http://ufm.dk/forskning-og-innovation/statistik-og-analyser/den-bibliometriske-forskningsindikator.

Det är en samnordisk plattform som når ca 1300 medlemmar och artiklar kan skrivas på de skandinaviska språken samt engelska. I dagsläget utkommer tidskriften i tryckt form en gång om året och skickas till samtliga medlemmar i Norden. Den publiceras sedan digitalt i pdf-form på NKF:s hemsida efter sex månader. Huvudredaktör och kassör finns i Danmark och sedan finns en redaktör i varje nordiskt land. Tryckning och distribution sköts från Danmark.

Ser fram emot era bidrag!

Thea Winther
Redaktör MoK

COLLECTIONS, KNOWLEDGE AND TIME AT MEDICAL MUSEION

Do museum collections hold knowledge of the past, and material potential for the future? Anna Stow reports from a workshop held at the Medical Museion in Copenhagen in November - aimed at exploring the potential of these collections.

The themes at the workshop included thinking on how we tap into this knowledge of the past, addressing different questions: Is new knowledge gained by allowing the collection to decay? How does active collecting contribute? Can we repurpose collections?

Speakers included: Nicholas Thomas, Director of the Museum of Anthropology and Archaeology in Cambridge, England; Robert Bud, Emeritus Keeper at the Science Museum in London and Adrian van Allen, anthropologist and artist, currently affiliated with the Smithsonian.

Museion is a combined museum and research unit at the University of Copenhagen, and there were also a number of PhD and postdoc researchers presenting.

Nicholas Thomas lifted objects as the bearers of social lives, and objects as performers, how gatherings around objects creates new collections in terms of relationships and the importance of recognising that the scholar may not be the (only) expert. Nathalia Brichet presented her work around a request to open a bottle containing a sample of cholera-infected faeces. She is exploring the knowledge potentials of the bottle whether it is opened or not. Is it more important to keep the object intact, or to investigate the potential of the DNA contained within it?

Visible repairing

The program included visits to collections, currently being packed and registered as part of a collections move project, and to exhibitions. There are certainly differences in display ethics between Sweden and Denmark as illustrated by an exhibition called "the Body Collected" (see the museum website for more details and images), but the exhibition that I want to highlight was entitled Kintsugi. Parallels are drawn between the Japanese method of visible repair of pottery and the visibility of prosthetics used to repair the body. A Kintsugi treated plate is displayed, and a film of the technique produced by the Pitt Rivers Museum in Cambridge (*link*).

Prosthetics are displayed with labels describing how the part was made and used, whilst the catalogue descriptions are listed on a single sheet more in the form of a contributor to the exhibition list. The exhibition perhaps touched me as a conservator who works at a Medical History museum, but I thought it was a subtle yet effective way to link a (non-western) conservation practice with the collections.

An interesting part of the conference was so called provocations, during breaks and dinner various people made small speeches intended as pauses for thought, or even calls to action. Museions' director Ken Arnold spoke of the recent

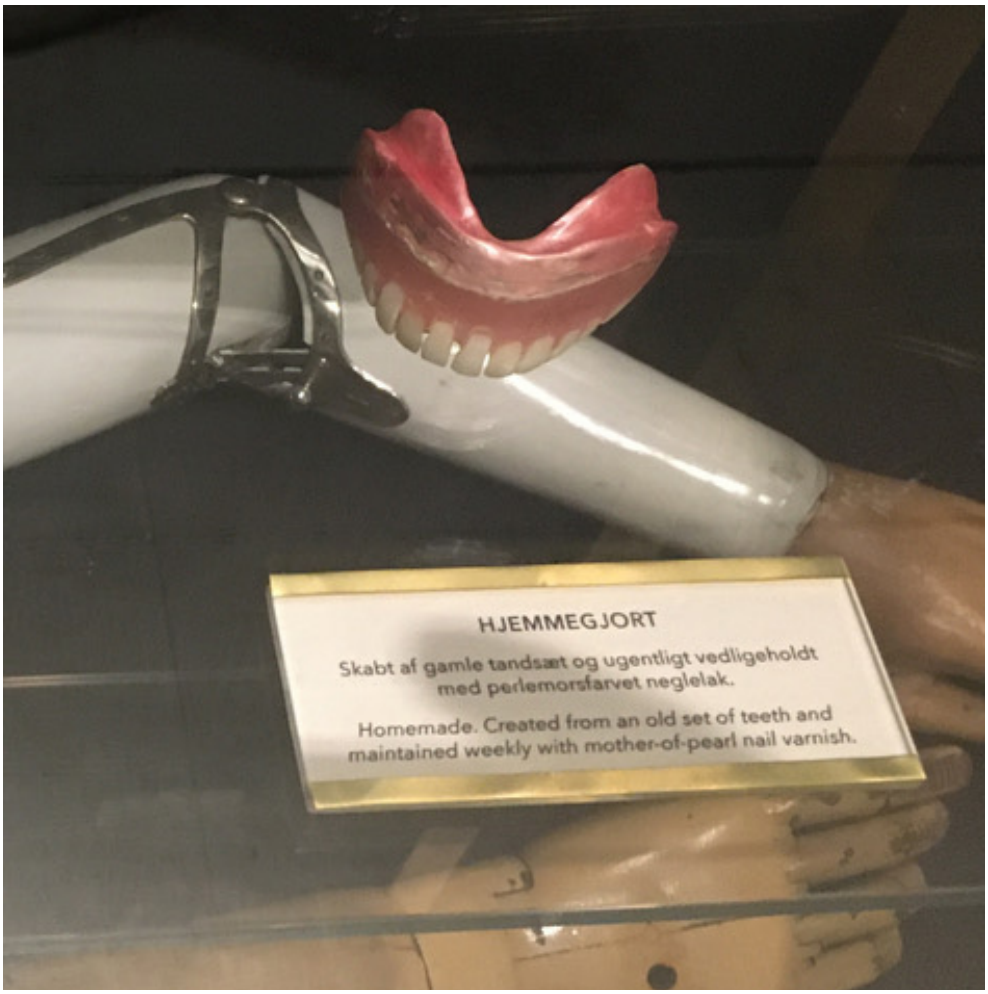

The text reads: Homemade. Created from an old set of teeth and maintained weekly with mother-of-pearl nail varnish. Photo: Anna Stow.

banning of climbing at Uluru (Ayres Rock), the Future Library project in Norway (*link*), and a museums project in England where 5 museums had each chosen an object that had never previously been on display. His calls to action linked to these were to consider the importance of allowing objects to rest, to plan and save collections for the future, and to use existing collections.

Prediction of lifetime

Whilst there was much talk of temporality, collection metabolism and philosophy surrounding the end date of posterity, if that is what we are saving the collections for, I would like to lift a paper that considered preventive conservation practices. The paper entitled "*OEuvres et Temporalités. (Dé)construire la pérennité au musée*", was presented by Tiziana N. Beltrame and is based on her postdoctoral research in anthropology on objects care practices in ethnographic museums, particularly the analysis of preventive conservation at the Musée de quai Branly in Paris. Whilst museums aim to save objects for future generations, conservators' role is to stop decay and keep the object just as it is.

However, Beltrame argues that the very acts of preventive conservation and the increasing use of technology are instead allowing us to predict the lifetime of an object. Considering specifically a collection moved from the Musée de L'Homme to quai Branly, and reclassified from "early sciences man" to "French cultural heritage world", she suggests that by stabilising the relationship between materials and environment, conservators are in fact affecting the temporality of the objects. Some objects are originally designed to disappear, but preventive conservation practices seek to stabilise the interaction between material and environment: the object environment relationship is sampled in order to control it. This control is achieved by measuring the effects of light, humidity and temperature, and by collecting dust, fragments and insect pests.

A new code of ethics?

Using the field study methods of anthropology Beltrame followed the conservators as they worked at cleaning and inspecting objects on display. The conservators select "evidence objects" and use any damage or decay evident on them as a means of providing information on the effects of ambient conditions. The objects are therefore no longer independent of

the place where they are displayed. The inspection of objects on display is termed health monitoring. The team also discusses the use of microfading to measure changes not visible to the naked eye and to support decision making for lighting levels in the exhibition, and thus "objectifying the future of the object".

Jane Henderson of Cardiff University also addressed the keeping things in her plenary speech at the ICON19 conference in Belfast (*link*), questioning the notion that keeping things for longer is inherently better. From the Making Conservation conference in Australia (*link*) come reports of discussions of letting go. "How do we let go of items with shorter lifespans like plastics. Should conservators be prompting our colleagues to have these discussions?" (*link*)

Now that, as Beltrame observes, conservation laboratories are increasingly technical with equipment that can predict the life of an object, will the role of the conservator shift towards identifying and encouraging use of objects before they can no longer be enjoyed? Are we entering a new paradigm which will need a new code of ethics?

Anna Stow,
Konservator, Medicinhistoriska museet

RESEARCH & REVIEW
21–22 OKTOBER 2021
NKF kongress 2021 i Stockholm
Reservera datumet nu!
nkf NORDISKA KONSERVATORFÖRBUNDET

SFT:S STUDIERESA TILL NEDERLÄNDERNA OCH BELGIEN

Svenska Föreningen för Textilkonservering (SFT) organiserade under hösten en bussresa till Nederländerna och Belgien, med uppehåll vid flera av de mer intressanta besöksmålen ur textilhistoriskt perspektiv. Läs Lena Engquist Sandstedt redogörelse för rundturen.

Vi var 27 konservatorer från Sverige som på söndagsmorgon den 20 oktober strålade samman i Malmö. Med Jörns resors leasade buss och chaufför begav vi oss av via Rødby-Puttgarden mot Bremen som var resans första etapp. Under den åtta timmar långa färden presenterade vi oss och berättade om vårt intresse för och arbete med textilier. Utifrån en rekonstruerad ruta av Historiska Museets Skepptuna-päll fick vi pröva på intarsiabroderi i ylle och gyllenläder-remsor. Följande morgon fortsatte vi mot Amsterdam. Med utgångspunkt i sin egen medtagna privatsamling av spets gav en av deltagarna oss en intressant föreläsning om spetsens historia.

På eftermiddagen besökte vi Rijksmuseets textilkonserveringsateljé och magasin där vi togs emot av textilkonservatorerna Marjolein Koek, Carola Holz och Sandra Savelli. Carola visade oss sin förvaringsmontering av flera par broderade bröllopshandskar och hennes försök att tillverka innerhandskar i Tyvek som stöd. Hon gjorde oss uppmärksamma på att handskarna hade skåror så att smyckesringar skulle kunna titta fram. Hon visade också de nedblodade skjortor som den nederländske ståthållaren Hendrik Casimir I van Nassau-Dietz bar då han stupade i slaget vid Hulst 1640. Carola berättade om sina undersökningar av Hugo Grotius *pourpoint* (vapentröja) av hjortskinn och Sandra redogjorde för sina studier av korrosion på metallspetsar och vad det kan orsakas av. En och samma spets kunde vara olika korroderad.

I textilmagasinet fick vi se museets dräktförvaring som visades av Marjolein. Alla plagg på galge var skyddade med överdrag av Tyvek. En aftonklänning av silverlamé, försilvrad koppartråd och pärlor av den ryskfödde designern Romain de Tirtoff (med pseudonymen Erté) och en cartridge-veckad pipkrage i finaste linne, ådrog sig speciellt vår uppmärksamhet.

En kort tur i Rijksmuseums utställningar gjordes därefter, där vi skymtade Rembrandts Nattvakten under konservering och fick se plagg av kattuntyger. Vi dröjde även en stund vid några salar med vävda tapeter med motiv ur den grekiska mytologin. Vid tapeten Kefalos och Prokris fick vi en snabb skymt av baksidan som fodrats och nedtill försetts med en kappa av bomullsduvet som dammskydd. Vi fick också se en stor fartygsmodell med en projicerad film som gjorde att livet ombord på fartyget förmedlades på ett mycket trevligt och levande sätt.

På kvällen besöktes textilbutiken Capsicum på Oude Hoogstraat 1 och en gemensam middag intogs.

Presentation av uppsatser

Under tisdagen besöktes humanistiska fakulteten på Amsterdams universitet. Två master-studenter i textilkonservering, María José Moreno Parada och Lorena Dekkers, presenterade sina uppsatser där de undersökt var sitt föremål ur Rijksmuseums samling. María hade undersökt ett föremål som var katalogiserat som *"collar or cap piece"*. Frågeställningen var huruvida konstruktionen kunde avslöja användningsområdet. Föremålet var av svart spets i silke och daterat till 1600-talet. Analysmetoderna som använts för färgämnesanalys var HPLC (högupplösande vätskekromatografi, *red anm.*) och SEM EDX. Här upptäcktes att tanninerna ej sköljts ur efter färgningen. Detta hade gjorts för att ge spetsen en stadga istället för att stärka den. För att undersöka mönsterkonstruktion och materiallager användes en skanner, VSC8000 (dokument-skanner som används bl. a.

I väntan på Puttgarden-Rødbyfärjan.

Förvaringsmontering av bröllopshandskar vid Rijksmuseum i Amsterdam.

Planförvaring av en Ertéklänning vid Rijksmuseum i Amsterdam.

Besök vid TextielLab i Tilburg.

i passkontroll). Utifrån ”röntgenbilden” togs mönsterdelar ut och en *toile* (provplagg, *red. anm.*) syddes upp. Toilens passform undersöktes slutligen genom att placera den på huvud respektive axelparti. Slutsatsen var att det förmodligen var en huvudbonad men att den även låg väldigt bra på axlarna.

Lorena hade undersökt en herrock i sidenmoaré med lininslag, daterad till 1735-1765. Hennes frågeställning rörde de skador som fanns längs rockens knäppkanter, manschetter och halslinning, hur dessa uppkommit och varför. Både inneboende och yttre faktorer hade undersökts. Materialanalyser inledde studien där hon bl.a. använt sig av SEM EDX för att undersöka de inneboende egenskaperna i materialen. Yttertyget bestod av en silkesvarp, lila respektive gult, med inslag av lin. En mikroskopiundersökning av fibrerna visade att det lila silket (infärgat) och linet var i gott skick medan det gula silket (ej färgat) var mycket nedbrutet. SEM EDX-resultatet visade på att detta berodde på att det gula silket blivit degummerat, alltså att sericinet extraherats. För att undersöka de yttre nedbrytningsfaktorerna användes referens-material i form av andra rockar från samma tid med liknande skador. I jämförelsen kunde man tydligt se att skadorna fanns där nötning vanligen uppstår vid användning. Slutsatsen var att både inre och yttre faktorer har bidragit till skadorna.

Utåtriktat museum

Därefter gick färden vidare till TextielMuseum och TextielLab i Tilburg i södra Nederländerna. Tilburg är en gammal textilstad som under sin storhetstid hade inte mindre än 16 industrier på gatan utanför. Textilmuseet med labb, museibutik, restaurang och bibliotek är inhyst i tre tegelbyggnader från 1860-talet som år 2008 utökades med en inglasad tillbyggnad.

Museets chef Errol van de Werdt betonar kombinationen av gammalt och nytt och övergången från industriellt kulturarv till dagens och framtidens textila utveckling. Museet har ett rikt samarbete med designers, arkitekter, konstnärer och högskola. Årligen ombeds en designer att formge en produkt och externa klienter kan även föreslå egna projekt.

Museet har drygt 40 anställda och vi togs emot av två museipedagoger som guidade oss runt i det stora labbet. Labbet är ett kunskapscentrum öppet för allmänheten där broderi-, stick-, spets, laser- och tuftningsmaskiner var igång. Vi fick se prov på 3D-stickning, i form av en sömlös tröja, maskingjorda spetsar, snörmakeriarbeten och samtida textilkonst. En modern kollektion av bordslinne designad av den nederländska textilkonstnären Mae Engelgeer vävdes på digitala vävstolar. Museet har även historiska damastvävstolar och kardningsmaskiner utställda.

Pågående utställningar var ”Black & White Symbolic Meaning in Art & Design” och ”Bauhaus & Modern Textiles in The Netherlands”. Några Bauhausstudenter från Dessau kom att bli verksamma i Nederländerna vilket utställningen belyste. Genom intervjuer med konstnärer som Kitty van der Mijll Dekker, Greten Neter-Kähler, Lisbeth Oestreicher och Otti Berger fick besökaren en inblick i vad Bauhausprinciperna hade betytt för deras konstnärskap.

Mönstermagasin

Efter övernattning i Tilburg åkte vi följande dag mot Antwerpen för att besöka Modemuseet MoMus nya magasin. Magasinet är beläget i Antwerpens hamnområde där alla Antwerpen-museerna har sina magasin. Museet hyr magasinslokaler av Katoen Natie som är ett företag med bakgrund i den holländska bommullsimporten på 1800-talet. Företaget som idag är världsomspännande har specialiserat sig på hållbar och energisnål lagring efter den s.k. danska modellen som bygger på långsamma klimatsvängningar. Ytterväggar och tak bestod av ett ytterskal i stål och ett innerskal av en halv meter tjocka betongväggar. Stållagret skyddar mot fukt och betongens tjocklek bidrar till att klimatet förändras långsamt. Temperaturen låg mellan +12˚C och +21˚C med en yttertemperatur mellan -14/15˚C och +40˚C. De tjocka betonggolven bidrog också till ett stabilt klimat och var dammfria efter att ytskiktet bearbetats med en särskild teknik. Takhöjden i lokalen var ca. 11 m. Magasinskostnaden låg på 80-120 euro per kvadratmeter. Magasinet höll låg syrenivå som gör att brand inte kan uppstå och hade därför slussar för in- och utpassering med mycket snabba slussjalusier. Magasinsarbetet var begränsat till två timmar åt gången med 15 minuters rast. Larm utlöstes vid en syrehalt under 40%. Modemuseet har ca 45 000 föremål och är för närvarande stängt, men öppnar på nytt i mars 2021. Jag tror att vi alla fann besöket väldigt givande då magasinet var något av ett mönstermagasin, men av säkerhetsskäl fick vi tyvärr inte fotografera.

Världsledande på rengöring

På kvällen besökte vi La Manufacture Royale De Wit i Mechelen (Malines) där vi fick en visning av byggnad och ateljéer. Mechelen är en gammal textilstad känd för sin linnedamast och sina Malinesspetsar. Firman de Wit startades 1889 och är idag belägen i centrala Mechelen i en fastighet med anor från 1400-talet. Den har under de senaste 25 åren varit världsledande på rengöring av vävda tapeter då Yvan Maes De Wit tog patent på ”aerosol suction cleaning system”. Tyvärr fick vi inte se rengöringsateljén och även här rådde det invändigt fotoförbud.

Vår resa vidare till Bryssel gjordes följande dag där vi hade en visning av Musée Mode & Dentelle bokad. De handgjorda Brysselspetsarna nådde sin höjdpunkt under 1700-talet, men tillverkningen mekaniserades under 1800-talet för att helt upphöra vid tiden för första världskriget. Det finns dock fortfarande flera föreningar i Belgien som lär ut hantverket.

I La Chambre des Dentelles fanns förutom Brysselspetsar en liten kopia av Manneken Pis iförd en spetskostym, utställd tillsammans med en modell av en knypplingsverkstad. Vissa monterglas hade luppar med stark förstoring vilket underlättade studiet av spetsarna. En separatutställning med den belgiska designern Carin Gilsons kläder pågick för tillfället.

Hon har en trettioårig karriär bakom sig med spetsar och siden som specialitet och sitt egna Maison Carine Gilson. Något försenade av morgontrafiken påbörjade vi hemresan och ankom till Malmö på kvällen efter flera intressanta dagar.

Lena Engquist Sandstedt
Textilkonservator, Armémuseum

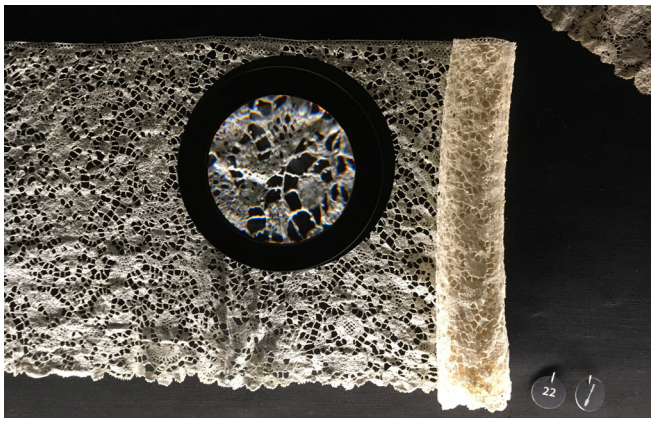

Besök vid Musée Mode & Dentelle i Bryssel.

ATT SKAPA ETT KULTURARV
– NY LICENTIATUPPSATS FRÅN EN KONSERVATOR

Vivian Smits är arkeologisk konservator på Studio Västsvensk Konservering och doktorand vid forskarskolan i arkeologi, GRASCA, på Linnéuniversitetet i Kalmar. Den 6 november försvarade hon sin licentiatuppsats ”Att skapa ett kulturarv” inför opponenter och publik. Arbetet behandlar bl.a. hur framväxten av uppdragsarkeologin som ett eget arbetsfält har påverkat svenska museisamlingar, och hur kommunikation och begreppsval har inflytande på förståelsen av kulturarv och kulturarvsarbete.

Grattis Vivi till licentiaten! Hur känns det just nu?
Ha, ha, ha, vad ska jag svara på det? Det är skönt att denna del är avklarad, upp till nästa!

Vad är det som har varit roligast med ditt arbete så långt?
En doktorandutbildning, oavsett ämnesområde, är förutom en professionell utveckling också en inre resa. Man lär sig titta på omvärlden med helt nya ögon vilket är otroligt utvecklande, och jag kan rekommendera alla att göra det om man får chansen! Jag tror att det roligaste med just mitt projekt är att jag blir insatt och involverad i en hel process (i kulturarvsfältet) istället för att bara utgöra en liten, liten nod i det hela.

Vad innebär det att ta en licentiat? Fördjupas arbetet ytterligare på vägen mot din doktorsavhandling eller väljer du andra argument?
Att publicera en licentiat är ovanligt inom humaniora, men ställdes som ett krav av huvudfinansiären för forskarskolan, KK-stiftelsen (Stiftelsen för kunskap och kompetensutveckling). Stiftelsen har som primärt mål att främja kompetensutveckling och att skapa förutsättningar för ekonomisk tillväxt i olika sektorer av näringslivet. Att de investerar i forskarskolor är inte ovanligt, dock brukar sådana investeringar huvudsakligen ske inom naturvetenskapliga ämnesområden.

Fördelen med en licentiat är att man producerar ett vetenskapligt prövat arbete redan halvvägs in i doktorandtiden. Det är en bra övning inför ”slutprodukten”, den blir bättre helt enkelt!

Att publicera en ”lic” ger dessutom ytterligare ryktbarhet till ens pågående forskning, vilket kan ge nya kontakter och samarbeten som kan leda till nya projekt. Nackdelen är att det är en tids- och resurskrävande process.

Vad är det som skapar ett kulturarv – enligt dig?
Att skapa ett kulturarv är en process som involverar flera olika aktörer och styrs av en mängd faktorer. I min forskning tittar jag i huvudsak på det materiella kulturarvet som skapas inom det uppdragsarkeologiska verksamhetsfältet. Fältet styrs i grunden av lagstiftning och regelverk, och tillämpas i ett samarbete mellan länsstyrelsen, arkeologer, konservatorer och museiväsendet. När det kommer till arkeologiskt kulturarv utgör alla lämningar från innan 1850 ett potentiellt kulturarv. Det är dock först när arkeologiska fynd överlämnas och registreras i museernas föremålsregister som de blir stämplade som ett kulturarv. Det som skapar ett kulturarv kan därmed definieras som en handlingskedja byggd på medvetna val, dock är själva förvandlingen från arkeologiska fynd till kulturarv enbart skriftligt.

Du nämner begreppet ”kulturarvsparadox” – vad innebär det?
Kulturarvsparadoxen är den benämning jag valt för att definiera problematiken som uppstår när det finns olika uppfattningar av begreppet kulturarv – det vill säga vad det omfattar, hur det ska användas och i vilket syfte. Denna tudelade begreppsuppfattning – mellan allmänheten och de som jobbar inom kulturarvsfältet, men också mellan aktörerna i

Vivian Smits under opponeringen av sin licentiatuppsats "Att skapa ett kulturarv". Foto: skärmdump från Linnéuniversitetets webbsändning av opponeringen.

nom fältet – försvårar det på många sätt redan diffusa övergripande målet och syftet för kulturarvet.

Du pekar i din avhandling på uppenbara effekter som uppdragsarkeologin har på samlingarna. Kan du kort beskriva dem?

Varje specifik tid eller metod lämnar en alldeles säregen prägel på det som samlas in, också uppdragsarkeologin formar samlingarna på ett utmärkande sätt. Exempelvis så finns det idag stora mängder material från storstadsområdena medan andra områden i landet knappt representeras alls. Det är ganska logiskt eftersom uppdragsarkeologi främst bedrivs i områden där det lönar sig att bygga och förtäta. Det påverkar förstås kunskapen om det förflutna – den vi har och den vi kan få.

Det går också att se att det som samlas in ofta har en svag anknytning till museernas insamlingsbehov: man gräver där det byggs och inte nödvändigtvis där man gärna skulle vilja gräva. Däremot innebär utvecklingar inom metod och teknologi att de materialkategorier som tas tillvara är mer varierande än i äldre tider. Samtidigt tenderar ”dyra” kategorier, det vill säga fynd i behov av en konserveringsbehandling såsom järn, att gallras bort till förmån för ”billiga” kategorier, exempelvis keramik.

Följden är att det är oklart hur det insamlade materialet och kunskapen som skapas utifrån det är av relevans för samhället. Min slutsats är att detta främst beror på att insamling av ting till samlingarna inte sker utifrån efterfrågade och ändamålsenliga forskningsstrategier.

Är uppdragsarkeologi den enda framkomliga vägen? Finns det andra alternativ?

Om du menar huruvida uppdragsarkeologin är det enda sättet att skapa ett kulturarv så är svaret nej. Det finns många länder med helt eller delvis olika system som fungerar mer eller mindre bra. Däremot är den ekonomiska drivkraften som styr uppdragsarkeologin i Sverige och länder i västvärlden nog här för att stanna. Det är tack vare stora bygg- och infrastrukturprojekt som många arkeologiska projekt genomförs, vilket möjliggör en kontinuerlig påbyggnad av kunskap om det förflutna. Samtidigt påverkar ständigt ökade krav på kostnadseffektivitet kvaliteten på den arkeologi som genomförs och även resultaten i form av fysiskt kulturarv.

På vad sätt kan begrepp och ordval påverka hur vi värderar kulturarv? Kan du ge något exempel?

De ord och begrepp som vi använder avslöjar mycket om hur vi ser på och värderar saker. Det får därmed även följder för hur vi hanterar det. Att referera till ett föremål, ett fynd eller en skärva, istället för exempelvis ett mass- eller bulkmaterial, särskiljer det från massan och tillskriver det ett unikt egenvärde. Arkeologiskt massmaterial hanteras på ett helt annat sätt än just den unika krukskärvan. Skillnaderna är också betydelsefulla i kommunikationen utåt eftersom det påverkar samhällets förståelse för vad arkeologin arbetar med.

Vad ser du mest fram emot i ditt fortsatta arbete?

Själva fortsättningen förstås. Jag har massor med idéer och tror att jag kan komma med några konkreta förslag på åtgärder som kan underlätta och utveckla den kulturarvsskapande processen inom uppdragsarkeologin!

Carl Brädde
Metallkonservator på Studio Västsvensk Konservering

SOM ETT VÄLOLJAT URVERK

ICOM-CC Metal Groups nionde sammankomst i ordningen hölls i år i den idylliska staden Neûchatel i Schweiz. Staden klättrar på bergsluttningar vid en vacker sjö i den fransktalande kantonen som är vida känd för sin klocktillverkning. Carl Brädde besökte den välorganiserade konferensen under fem fullspäckade dagar i september.

Konferensen organiserades för första gången av en konservatorsskola, Haute Ecole Arc Conservation-restauration (HE-Arc CR), med utmärkta lokaler i centrala Neûchatel. Att låta en utbildning ta hand om ett sådant arrangemang är en bra idé, inte minst för att det kommer skolan och eleverna tillgodo med möjlighet att visa upp sina projekt, skapa värdefulla kontakter etc. Metallkonservering utgör en stor del av skolans utbildningar och HE-Arc CR har under årens lopp presenterat en rad viktiga forskningsprojekt inom området.

En viss skrämselhicka infann sig när måndagens första introduktioner startade på franska och tyska, men blandningen av föreläsningar och korta presentationer visade sig som utlovat vara helt på engelska… De korta presentationerna var en genomgång av de över 50 (!) posters från både studerande och mer erfarna konservatorer från hela världen, som senare på onsdagskvällen visades i stadens rådhus. Det var en bra idé med en första introduktion till vart och ett av ämnena, inte minst eftersom det var minst sagt trångt om utrymmet i rådhuset och därför svårt att få riktig överblick.

Världens största Buddha

Den första dagens föreläsningar inleddes storslaget med den diagnostiska undersökningen av en över tretton meter hög bronsskulptur av Buddha från 1200-talet (den största av sitt slag) utanför templet Kotoku-in i Japan. Imponerande! Den efterföljande föreläsningen från Rijksmuseum i Amsterdam var särskilt intressant för mig, eftersom jag i mitt arbete ofta konfronteras med silverstämplar att identifiera. Den handlade om en ny och spännande metod för att identifiera stämplar genom en kontinuerligt växande bilddatabas och ett så kallat CNN-datanätverk (Convolutional Neural Network). Processen gör det kort sagt möjligt att identifiera också väldigt otydliga stämplar, med stor säkerhet.

Presentationen av det tvärvetenskapliga LacCa-projektet (Lacquered Copper Alloys) var en annan intressant föreläsning. Projektet siktar mot att hitta metoder för att bevara transparenta lacker på en rad olika föremål i kopparlegeringar från museisamlingar. Utbudet av dessa lacker från främst 1800-talet är mycket stort, men vår vetskap om vad de exakt innehåller desto mindre.

På tisdagen blev vi bl.a. bekanta med ett av världens största gravmonument från första världskriget, Redipuglia i regionen Friuli-Venezia i Italien. Monumentet består av en gigantisk trappa med tusentals plaketter i kopparlegering och namnen på nära 40 000 tragiskt stupade. För att finna den bästa metoden för rengöring och ytskydd användes här testplåtar med samma legering som i plaketterna. Testplåtar, utsatta för väder

Byggnaden som inhyste konferensen från vilken man hade en fantastisk utsikt mot Lac de Neûchatel. Foto: Carl Brädde.

och vind eller artificiellt åldrade, är fortfarande favoritmetoden för de flesta conservation scientists förstod man på det stora antalet föreläsningar som visade resultat från liknande experiment. Vissa saker är fortfarande svårt att göra digitalt.

Olika försilvringar

Ett föredrag som också var av stort personligt intresse, handlade om möjligheterna att effektivt kunna skilja på försilvringstekniker som pläter (Sheffield plate) och elektroplätering, genom icke-förstörande analysmetoder. Undersökningarna är del av ett projekt som innefattar avlägsnandet av åldrade skyddslacker och efterföljande polering, i stor skala. Det är då viktigt att förstå vilken tillverkningsteknik som har använts, eftersom elektropläterade föremål har ett betydligt tunnare silverlager som kan putsas bort vid felaktig behandling.

Transparenta skyddslacker och lim var också i fokus i föredraget från State Academy of Art and Design i Stuttgart. Undersökningar med Oddy-tester utfördes bl.a. för att påvisa om det finns en risk för korrosion på metallföremål i montrar p.g.a. flyktiga ämnen från cellulosanitratlack. Efter förbryllande olika resultat från två stora museer, upptäckte man att provet hade tillåtits torka i tre dagar i det ena fallet och i två månader i det andra. Bara i det sistnämnda fallet påvisades en förhöjd risk för korrosion. Anledningen till skillnaden i resultat är att kvarvarande lösningsmedel fungerar stabiliserande på den ”färskare” lacken. Tänkvärt!

Många av inläggen handlade om arkeologisk metall och kompositmaterial. Ett av de i min mening mest användbara forskningsresultaten kom från det japanska Nara National Research Institute for Cultural Property. Där behandlades problematiken kring bevarandet av järn- och kompositföremål på marina fyndplatser, där man beslutar att täcka över en fyndplats efter undersökningar. Institutets omfattande fullskaleförsök verkar visa på att det faktiskt är bättre ur bevaringssynpunkt att använda sandig jord för övertäckningen än t.ex. sandsäckar med vattentät presenning.

Bakterier och svampar

Flera föreläsningar behandlade som sagt skyddslackning, även för större utomhusskulpturer. Ett spännande projekt som presenterades var det europeiska samarbetet B-IMPACT (the Bronze-IMproved non-hazardous Patina CoaTings project) med det uttalade målet att undersöka och främja nya, miljövänliga och icke-skadliga skyddslacker. Ett välkommet initiativ för material som länge har varit närmast ökända för skadliga effekter på hälsan. Projektet utarbetar också riktlinjer för appliceringen av de lacker som ger bäst resultat, till fördel för oss konservatorer som användare av slutprodukterna.

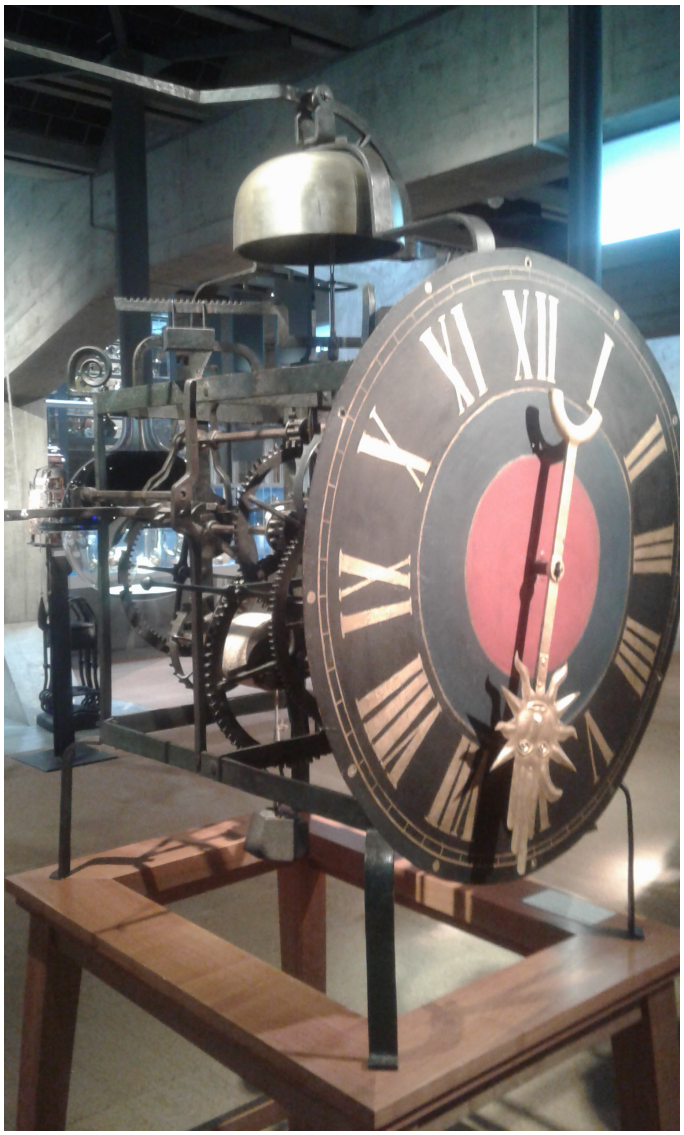

Urverk på det internationella klockmuseet i La-Chaux-de-Fonds. Kuriosakabinett på HE-Arc CR med elevernas monteringslösningar. Foto: Carl Brädde

Två fördrag undersökte möjligheterna att avlägsna ostabila korrosionsprodukter på järn- respektive kopparlegeringsföremål genom att använda – bakterier och svampar! I fallet med järn presenterades två tillvägagångssätt. Dels bakteriell reduktion av järnmaterialet till mer stabila biogener (vivianit och siderit) och dels försök med vissa svampars metaboliska egenskaper att absorbera metall i sin biomassa. Speciellt alkalifila svampar är här intressanta p.g.a. att de tolererar klorider i stor utsträckning. I fallet med kopparlegeringar handlade det också om att använda en svamp (Beauveria bassiana) med egenskaper som förvandlar ostabila produkter till mer stabila kopparoxalater.

Några har säkert redan stiftat bekantskap med den s.k. Pleco-pennan, ett instrument för elektrolytisk rengöring av silver, som har utarbetats på HE-Arc CR. Bl.a. har Christian Degrigny från skolan varit på Institutionen för kulturvård i Göteborg och förevisat instrumentet, som reducerar korrosionsprodukter till metalliskt silver istället för att avlägsna dem.

Exempel på projekt där pennan har använts framgångsrikt presenterades under veckan; ett tydligt exempel var konserveringen av ett sicilianskt relikvarium på Opificio delle Pietre Dure i Florens.

Deltagarna bjöds förutom föreläsningar och postersessioner också på fantastiskt god mat i vacker omgivning på Hôtel DuPeyrou och en spännande utflykt efter eget val. Eftersom det var lika bra att gå ”all in Swiss” när man ändå var där, valde jag att besöka det internationella klockmuseet i närliggande pittoreska La-Chaux-de-Fonds. En pärla till museum och väl värt ett besök.

Avslutningsvis vill jag tacka Bothénstiftelsen för det generösa bidraget som möjliggjorde hela resan till det vackra alplandet!

Carl Brädde
Metallkonservator
Studio Västsvensk Konservering

KONSERVERINGENS DAG 13 OKTOBER 2019

Konserveringens dag uppmärksammades första gången i Sverige den 15 mars 2018 och det var tänkt att datumet skulle vara detsamma varje år. Under 2019 beslutade dock E.C.C.O att de kommer att fortsätta driva ”European Week of Conservation-Restoration” och ”European Day of Conservation-Restoration” som ett årligt återkommande evenemang.

För att kunna vara en del av detta större sammanhang och nätverk av konservatorer togs beslutet att Sverige följer E.C.C.O:s exempel. Konserveringens dag firades därför i år den 13 oktober och kommer fortsättningsvis att firas årligen den andra söndagen i oktober.

Stort engagemang från museer och privatpraktiserande

2019 års upplaga av Konserveringens dag uppmärksammades på flera olika sätt. Vi hade kampanjer i sociala medier – på Instagram och Facebook. Vårt Instagram-konto har fått över 600 följare i år och mängder av museum och privatpraktiserande konservatorer använde sig av vår hashtag, #konserveringensdag, för att dela med sig av vad de gjorde under dagen.

Även E.C.C.O:s hashtags: #eccocommunity, #eudayconservationrestoration och #EuropeanDayConservationRestoration fick bra spridning från många olika länder i Europa.

Vi som arbetat med dagen gläder oss över de museer som passade på att lyfta fram sina konservatorer, främst i sociala medier men även i lokala evenemang under Konserveringens dag och att så många privatpraktiserande konservatorer deltagit på sina håll.

Riksantikvarieämbetet valde även att göra ett poddavsnitt helt dedikerat till konservatorsyrket dagen till ära. Vi har under året även inlett en dialog med fackförbundet DIK som visat stort intresse. Ordföranden Anna Troberg nämnde Konserveringens dag som ett gott exempel på hur vi kan arbeta för att motverka den negativa utvecklingen i samhället kring synen på kulturarvet, i en ledare och en tweet inför Konserveringens dag 2019.

Vi ser detta som ett stort steg i rätt riktning. Att stötta konservatorer i vardagskommunikationen, att lyfta fram vår yrkesgrupp, vad vi gör, samt att ge underlag till arbetsgivare tror vi på lång sikt kommer att ha stor effekt för synen och förståelsen för yrket.

Arbetet bakom dagen

Arbetet runt Konserveringens dag drivs av en projektgrupp bestående av frivilligt engagerade konservatorer som alla gör detta oavlönat, på vår fritid. Vi samarbetar även med NKF-s.

Under året har vi lagt stort fokus på att lansera en ny hemsida: www.konserveringensdag.se, där vi byggt upp en idébank som man kan använda sig av för att få inspiration till evenemang i samband med Konserveringens dag. Hemsidan har varit ett tacksamt verktyg för oss när det kommer till att

marknadsföra och sprida information om dagen. Här har vi också försökt samla länkar, klipp och annat konserveringsrelaterat. Vi hoppas att hemsidan även varit en inspiration för alla de som deltog i firandet av dagen och även fortsättningsvis kommer vara till nytta för de som vill engagera sig och sprida kunskap.

Som ett led i att bygga upp ett igenkänningsbart varumärke har vi även anlitat en PR-byrå som har hjälpt oss att skapa en grafisk profil. Med deras hjälp har vi tagit fram 14 färdiga kvadratcitat och en kortare film som kan spridas i sociala medier för att lyfta konservatorsyrket. Alla dessa går att hitta på hemsidan, tillsammans med en tom template som man kan använda för att göra ett eget kvadratcitat (i InDesign). Byggandet av hemsidan samt anlitandet av PR-byrån möjliggjordes via medel från Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse.

Nu börjar arbetet inför nästa års Konserveringens dag

Nu när infrastrukturen i form av hemsida och grafisk profil finns på plats kan vi i projektgruppen fokusera på att bygga samarbeten med större organisationer och institutioner inför nästa Konserveringens dag. Vi hoppas på att skapa närmare samarbeten med exempelvis Riksantikvarieämbetet och Institutionen för kulturvård vid Göteborgs Universitet. Vi hoppas även få de större museerna ute i landet att delta med arrangemang under dagen, för att med sina kanaler och organisationer nå ut till en ännu bredare publik.

Återigen, stort tack till alla som deltog i uppmärksammandet den 13 oktober i år!

2020 uppmärksammas dagen den 11 oktober. Känner du att du vill engagera dig eller har bra idéer som vi kan ha nytta av, hör gärna av dig till oss i projektgruppen på: info@konserveringensdag.se.

Elisabeth Geijer

#konserveringensdag2019

1 043 gilla-markeringar

nationalmuseet You may not see them, but have no doubt - they are most certainly there, working tirelessly to preserve our cultural heritage so that the generations to come can enjoy it as much as us. We are of course talking about our fantastic conservators. Today is their day, so THANK YOU🥰🎉 #natmus #museum #history #conservation #instamuseum #art #historymuseum #dayofconservation #konserveringensdag2019

#konserveringensdag2019

142 gilla-markeringar

jonkopingslansmuseum Idag är det Konserveringens Dag! Vi på länsmuseet har i snart 70 år arbetat med bevarande och konservering av bemålat kulturarv - för att det ska kunna användas och vara tillgängligt nu och i framtiden.

Om du besöker oss en vardag kan du titta in genom en glasvägg, rakt in i konserveringsateljén och se hur konservatorerna arbetar.

Våra konservatorer utför en mängd uppdrag i hela länet och övriga Sverige! Fotona är från Skara Domkyrka, Aschanska gården i Eksjö och Ryssby kyrka i Ljungby.

#konserveringensdag2019

Kungliga Slottet

1 627 gilla-markeringar

kungligaslotten Hantverksexperter
För att förvalta och vårda de kungliga samlingarna har Kungl. Husgerådskammaren med Bernadottebiblioteket ett 30-tal medarbetare. Bland dem finns textil-, möbel- och metallkonservatorer, allmänkonservatorer, förgyllare, möbelsnickare, tapetserare och sömmerskor.
.
Bilden: I Rikssalen på Kungliga slottet läggs sista handen vid Silvertronens podium, inför öppningen av utställningen om Märta Måås-Fjetterström, "Se på mattorna – det är jag", som öppnar i dag.

#konserveringensdag

Gillas av **mobelkonservator_linalinnell** och **45 andra**

konserveringensdag Dela ett kvadratcitat! Superenkelt sätt att visa ditt stöd till konservatorkåren.
Finns även att spara ned och dela vidare från hemsidan, länk i bio!
#konserveringensdag #dayofconservation #konservering #conservation

KONFERENSRAPPORT FRÅN TECHNART 2019

Tack vare medel från Märta, Gunnar och Arvid Bothéns stiftelse har Elin Lundmark och Misa Asp deltagit i konferensen Technart som gick av stapeln 7-10 maj i Brygge, Belgien. Konferensen anordnades i samarbete mellan Universiteit Antwerp och Musea Brugge.

Utsikt över den stora föredragshallen. Foto: Elin Lundmark.

Denna konferens, som sedan 2007 hålls vartannat år i olika värdländer, fokuserar på analytiska tekniker som används inom kulturarvssektorn och syftar till att skapa ett vetenskapligt forum för att presentera och främja dessa tekniker.

Mecka för teknikintresserade

För de som har ett specialintresse inom analytiska tekniker och vetenskaplig undersökning av kulturarv är denna konferens sannerligen ett mecka. Det måste dock medges att det presenterades en hel del högteknologisk forskning som gick oss över huvudet. Men det gäller att inte hänga upp sig på saker man inte förstår. I de flesta föredrag fanns det ändå matnyttig information att ta med sig. Att anta utmaningen och ändå försöka hänga med så gott det går är utvecklande. Även om inte alla detaljer är begripliga, så visar det hur olika problem kan angripas och vad som är möjligt inom rådande vetenskapliga ramar.

Konferensen var mycket bred och höll en mycket hög vetenskaplig nivå. Föredragen hölls i tre salar samtidigt under fyra dagar där en stor mängd olika materialkategorier och ämnen belystes. Varje session hade ett eget tema och kunde fokusera på materialkategorier, som exempelvis muralmåleri, lacker eller textil, medan andra sessioner fokuserade på fenomen såsom konservering och nedbrytning. Även olika analytiska tekniker som neutronstrålar, vibrationsspektroskopi och XRF hade egna sessioner. En stor mängd posters på alla tänkbara ämnen fanns även tillgängliga i pauser och i egna *poster sessions* kombinerade med fikamingel. Det var något av ett pussel att skräddarsy sitt eget schema utefter föredrag som verkade intressanta, lyckligtvis var det tillåtet att springa mellan salarna så länge det sköttes diskret mellan talare.

Deltagarna kom från hela världen, men som det inledande anförandet humoristiskt påpekade var Italien representerat i en rent förkrossande hög grad. De flesta deltagare kunde nog sägas vara vetenskapsmänniskor engagerade i analytiska möjligheter relaterade till kulturarvs- och konserveringsfrågor, men det fanns även konservatorer och olika företag närvarande. Vi var inte de enda svenskarna på konferensen, representanter från Riksantikvarieämbetets kulturarvslaboratorium fanns även på plats. En tillgång för att kunna diskutera föredragens innehåll ur ett svenskt perspektiv.

Mobil utrustning och icke-förstörande tekniker är framtiden

Den stora behållningen för oss var att se hur en mängd nya analysverktyg blivit tillgängliga för fältarbete, som lättare kan genomföras och planeras med hjälp av dessa tekniker.

För oss konservatorer specialiserade på muralmåleri är just mobil utrustning av yttersta vikt för att möjliggöra en djupare förståelse för materialet. Tidigare har förstörande metoder, som pigmentprover och putsprover, varit enda sättet för analys av detta material. Det är glädjande att se vad framtiden erbjuder för möjligheter till avancerad analys i fält med icke-förstörande metoder. Exempelvis finns det en forskargrupp från Trent University som utvecklar en så kallad ”long range remote Raman spectroscopy” där de kombinerar teknisk fotografering och ramanspektroskopi med ett teleskop som har försetts med en motor. Tekniken möjliggör mappning på distans av målningarna via teknisk fotografering i spektra från UV till IR med bibehållen upplösning och mappning av pigment med ramanspektroskopi. Metoden har testats framgångsrikt på muralmåleri i Burma på upp till 15 meters avstånd.

Denna teknik skapar ”bildkuber” där bilder av olika spektrala band kan läggas samman för att få väldigt tydliga bilder, av t.ex. fragmentariska målningar eller underteckningar samt information om pigment. Det handlar om extremt stora datamängder, men de jobbar även på att utveckla algoritmer som automatiskt hanterar olika spektra i kluster som liknar varandra.

Ett exempel från projektet i Burma är att 10 kvadratmeter innebär 5000 ”kuber” som innehåller 12 bilder vardera. Mappningen kan sedan användas till grund för fortsatt analys av extra intressanta områden. Forskargruppen påpekade vikten av att kunna analysera just områden som är svåra att nå, exempelvis uppe i valv. Tidigare har det ofta varit övervägande lättillgängliga områden, på exempelvis väggar, som analyseras.

Just multispektralfotografering förekom i många föredrag och ofta med avsikt att få en mer heltäckande förståelse för materialet, inför urval av mer riktade analyser. Tekniken är förhållandevis billig (beroende på hur många våglängder som ingår) och kan ge mycket information. Den är dessutom redan idag fullt utvecklad, till skillnad från ”remote Raman” som fortfarande befinner sig på experimentnivå. Den kan spara både pengar och material i längden om den används för inledande undersökning och sortering. Detta är nog en

teknik som i framtiden kommer att ingå i konservatorns basutrustning, i takt med att den blir allt mer tillgänglig och billig även för den privata sektorn. Det blir allt vanligare med både teknisk fotografering, XRF, Raman, FTIR in situ för icke-förstörande (eller nåja, mikroförstörande) analyser. Något som även finns tillgängligt nu i Sverige via kulturarvslaboratoriets gästkollegesystem.

Ett axplock av framtidens analysmöjligheter

Det var intressant att se hur långt forskningen har kommit och vad vi kan komma att förvänta oss av framtiden när det gäller ökade möjligheter till att utföra analyser. Det finns forskare som arbetar på att utveckla metoder för att kunna kartlägga gipsförekomst på stora väggytor genom *remote sensing*. En teknik som kommer från försvaret och används inom flygvapnet. Ett av många exempel på hur teknik från andra områden kan omarbetas och användas inom kulturvården. Andra försöker utveckla handhållen apparatur för att kvantifiera saltmängd i murar via ”laser-induced breakdown spectroscopy”. Ytterligare några jobbar på att kunna kartlägga nedbrytningsprodukter via FTIR.

Raman som vanligtvis endast analyserar ytligt håller på att vidareutvecklas till att användas på djupet i olika steg (genom att göra provet oskarpt, *defocusing*) där man kan få information om lager; som i ett tvärsnitt utan att behöva ta prover. Samma teknik kan användas för att spåra penetrationen av olika substanser i porösa material. Många talade även om nya tekniker för att identifiera organiska substanser, något som tidigare har varit svårt på mycket nedbrutet material men nu blir allt mer precist. Även här dominerar icke-förstörande, portabla metoder och lösningar.

Konservatorer i utökade roller

Glädjande var även att se hur konservatorer får en allt mer framträdande och sammanhållande roll inom forskningen. Exempelvis hölls ett lysande föredrag av Abbie Vandivere som är målerikonservator på Mauritshuis och forskningsledare för det interdisciplinära forskningsprojektet ”Girl in the Spotlight” om Vermeers berömda målning ”Flicka med pärlörhänge”. Det är inspirerande att se när konservatorns kompetens med breda kunskaper och förståelse för objekten bidrar i andra kapaciteter inom fältet, inte bara i den direkta konserveringsprocessen.

Elin Lundmark
Misa Asp
Konservator Misa Asp AB

Kanalvy, Brygge. Foto: Misa Asp.

VILKA FRÅGOR ÄR VIKTIGAST FÖR DIG?

VAD VILL DU ATT VI I STYRELSEN SKA ARBETA MED?

Vi vill ta del av dina tankar och idéer,
så hör av dig till kontakt@nkf-s.se.

nkf S
NORDISKA
KONSERVATOR
FÖRBUNDET
SVERIGE

ORDFÖRANDEN HAR ORDET

NKF-S Ordförande
Lisen Tamm

I september representerade jag NKF-s och ingick som en av fyra talare på ett av seminarierna som Byggnadsvårdskonventet i Mariestad hade på programmet. Temat för seminariet var Kompetent för Kulturvård, där jag presenterade en mer fördjupad analys av den pensionsenkät NKF-s genomförde bland er medlemmar i början på detta år.

Enkäten ger ju en bild av hur utbudet av konservatorer förändras framöver, men vi vet fortfarande väldigt lite om den eventuella efterfrågan. En jämförelse av några av diagrammen visar på trender som ger upphov till frågor. Dessa frågor kan möjligen besvaras om de ställs utanför vår egen yrkeskrets. Därför har vi också anmält detta som ett programförslag på Museernas Vårmöte 2020 i Visby, då vi hoppas få med både presentationen och nå några presumtiva uppdragsgivare.

Den här fördjupade analysen kommer också att presenteras i Realia våren 2020.

Den svenska styrelsen träffades i oktober för sin årliga Visionshelg i Studio Västsvensk Konserverings förträffliga lokaler. Eftersom styrelsen oftast sammanträder via Skype är IRL-möten mycket uppskattade och man får äntligen tillfälle att sätta ansikte på en välkänd röst. Under helgen arbetade vi bland annat på en 2-5-10-årsplan för angelägna frågor som styrelsen får bearbeta och utveckla. Den här gången hade vi dessutom nöjet att få ha med båda medarbetarna från Realias redaktion. När vi definitivt har spikat planen kan vi presentera den i ett lämpligt forum för er medlemmar.

Årets förbundsråd var förlagt till Arbejdermuseet i Köpenhamn i början av november. Förbundsrådet utgörs av de olika sektionernas ordförande, förbundsordföranden och chefredaktören för MoK. Där diskuteras vårt gemensamma ansvar, som ekonomin och publikationen av MoK. Därtill informerar vi varandra, och försöker naturligtvis stötta varandra, när det kommer till de enskilda sektionernas utmaningar som ibland kan vara väldigt skiftande.

Arbetsgruppen för NKF-kongressen 2021 arbetar på. Man har haft flera idéer att bolla med och har nu kunnat spika både namn och datum: ”Research & Review”, den 21–22 oktober. Med namnet har man velat hitta något som träffar rätt och förhoppningsvis lockar både talare och deltagare!

Nu är mörkret som värst, innan snön kommer och lyser upp lite. Själv längtar jag till både snö och julfirande. Sedan hoppas jag även att vi ses på det nya året, antingen på en konservatorspub eller på årsmötet.

God Jul & Gott Nytt År!

Lisen Tamm

KALENDER 2020

Med reservation för skrivfel och ändringar. Alla event är hyperlänkade.

6-7 februari

AMSTERDAM, NEDERLÄNDERNA

Drawings by Rembrandt:
Connecting Art History, Science and Conservation

26-28 februari

HOUSTON, USA

Wood Identification

6 mars

BATH, STORBRITANNIEN

Treatment and Protection of Historic Ironwork

16-18 mars

CAMBRIDGE, STORBRITANNIEN

Plastics in Peril: conference

30 mars - 1 april

ANTWERPEN, BELGIEN

Indoor Air Quality in Heritage
and Historic Environments

23-24 april

GÖTEBORG, SVERIGE

Pressure Sensitive Tape Removal

27 april

LONDON, STORBRITANNIEN

Getting started in Contemporary Art Conservation

27 april

VISBY, SVERIGE

Museernas vårmöte 2020 – Medverka, samverka, påverka!
– Tillsammans når vi längre

13-15 maj

HILDESHEIM, TYSKLAND

The Fragment in the Digital Age –
Opportunities and Risks of new
Conservation-restoration Techniques

8-9 juni

NEW YORK, USA

Conservation of Video Art

14-18 september

BEIJING, KINA

19th ICOM-CC Triennial Conference
Transcending Boundaries: Integrated
Approaches to Conservation

18-21 september

STOCKHOLM, SVERIGE

Woodworking Tools & Techniques
- Past, Present & Future - konferens

1-10 oktober

SIDNEY, AUSTRALIA

ICOMOS 20th General Assembly and Scientific Symposium
Shared Cultures, Shared Heritage, Shared Responsibility

VAD VILL DU LÄSA OM I REALIA?

Har du frågor eller synpunkter kring tidiningen?

Kontakta redaktionen på
nkf.realia@gmail.com

Skicka in ditt bidrag till nästa nummer senast den **20 maj** 2020.

Vi på Realia-redaktionen önskar alla medlemmar

God Jul
&
Gott Nytt År!